

УДК 015(477.54)

Антонова В. Р.

Глазунова Л. В.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

Харків

КОРПОРАТИВНИЙ ПРОЕКТ «МЕТАБІБЛІОГРАФІЯ ХАРКІВЩИНИ»: СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Розглянуто стан реалізації корпоративного проекту „Метабібліографія Харківщини”, який очолює Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Охарактеризовано основні кроки щодо розробки інструктивно-методичної бази, методики та технології корпоративної взаємодії учасників, якими є провідні бібліотеки Харківщини.

Ключові слова: метабібліографія Харківщини, корпоративні бібліографічні ресурси.

Метабібліографія (інші назви: бібліографія бібліографії, бібліографія другого ступеня) як особливий вид бібліографії, призначенням якого є інформування суспільства про різноманітні бібліографічні ресурси, нині в Україні привертає все більше уваги з боку істориків, теоретиків та практиків бібліографії. Фундаментальне і цілісне за хронологією дисертаційне дослідження належить рівненській дослідниці О. Л. Промській [3].

Актуальною на сьогоднішній день, на наш погляд, є консолідація діяльності регіональних бібліографічних осередків, що дозволить якнайповніше акумулювати краєзнавчу метабібліографічну інформацію із подальшою інтеграцією її до всеукраїнського метабібліографічного ресурсу. Адже аналіз універсальних метабібліографічних посібників свідчить про суттєві прогалини в обліку, не говорячи вже про відсутність обліку електронних БР. Тож з 2012 р. у ХДНБ розпочато роботу над корпоративним проектом «Метабібліографія Харківщини», який визначає типологічні, змістові, організаційні та технологічні аспекти створення вказаного ресурсу [1; 2].

На першому етапі планувалося обговорення проекту, далі – робота у пілотному режимі, після чого буде створено регламентуючу базу: положення, інструкції, рекомендації. Відповідна інформація має бути також представлена на сайті бібліотеки-координатора проекту.

Нині координаторами – співробітниками відділу «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка – розроблено проекти: «Положення про корпоративний ресурс „Метабібліографія Харківщини” та Договір про співробітництво бібліотек-учасниць корпорації «Метабібліографія Харківщини» (листопад 2013 р.).

Організаційно робота координується шляхом розподілу повноважень між провідними методичними центрами Харківщини: ХДНБ (головний координаційний та методичний центр, генератор вихідних форм), Харківською ОУНБ (координатор мережі публічних бібліотек Харківської області), Харківською обласною бібліотекою для юнацтва (ХОБЮ), Харківською обласною бібліотекою для дітей (ХОБД), Центральною науковою бібліотекою Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (ЦНБ ХНУ, координатор мережі бібліотек ВНЗ міста), Харківською науковою медичною

бібліотекою (ХНМБ), Центральною міською бібліотекою ім. В.Г. Белінського (ЦМБ), Методичним об'єднанням бібліотек технікумів, коледжів, училищ, Центром науково-гуманітарної інформації Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (ЦНГІ ХГУ «НУА»), координатор бібліотечно-інформаційних закладів недержавних ВНЗ) та бібліотекою Харківського обласного науково-методичного інституту неперервної освіти.

21 листопада 2013 р. відбулося обговорення проектів документів за участю бібліографів провідних бібліотек Харкова – учасниць корпоративного ресурсу. На зустрічі вирішувалися такі питання:

- принцип відбору ресурсів за змістом;
- облік проблемно-орієнтованих ресурсів (покажчики літератури з вивчення окремих навчальних предметів);
- включення до ресурсу бази даних «Почесні громадяни Харкова та області»;
- режим передачі інформації бібліотеками з різними АБІС;
- періодичність передачі інформації.

За результатами обговорення були прийняті відповідні рішення:

1. окреслити на наступній зустрічі види бібліографічних ресурсів, які підлягають обліку: за місцем створення, формою та жанрами; усіх створених бібліотеками Харкова та області;
2. ресурси краєзнавчої тематики мають особливий пріоритет;
3. проводити курси підвищення кваліфікації зі створення бібліографічних ресурсів;
4. на першому етапі приймати інформацію від бібліотек-учасниць у вигляді текстових файлів;
5. усі передані описи буде видно на сайті ХДНБ ім. В. Г. Короленка;
6. передавати відомості від одного до чотирьох разів на рік;
7. необхідно уточнювати термін зберігання ресурсів та надавати інформацію, якщо ці ресурси вже вилучено з користування;
8. на першому етапі до ресурсу буде вноситься інформація про бібліографічні посібники, що були укладені протягом 2010–2013 рр. та перспективна інформація, щоб уникнути паралелізму та дублювання у подальшій роботі.

За формою і місцем створення пропонується обліковувати електронні та нонелектронні (традиційні) бібліографічні ресурси (БР), доступні у локальному та віддаленому режимах.

Змістовий аспект передбачає облік таких БР:

- усіх, що генеруються бібліотеками Харкова та області;
- БР, що відображають інформацію про Харківщину.

За жанрами це можуть бути електронні каталоги і БД бібліотечно-інформаційних установ Харківщини та про Харківщину, бібліографічні посібники, віртуальні виставки, бібліографічні бюлетені, журнали, прес-дайджести, пам'ятки читачу (користувачу) тощо.

Бібліографічні записи на зазначені ресурси складаються відповідно до чинних стандартів: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 «Реферат и

аннотація. Общие требования», ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою», ДСТУ 7093:2009 «Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами», ДСТУ ГОСТ 7.59:2003 «Індексування документів. Загальні вимоги систематизації та предметизації», ДСТУ ГОСТ 7.66:2009 «Индексирование документов. Общие требования к координатному индексированию», ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання». Крім того, за погодженням з учасниками можна використовувати міждержавний ГОСТ 7.70-2003 «Описание баз данных и машиночитаемых информационных массивов. Состав и обозначение характеристик».

Бібліографами ХДНБ ім. В. Г. Короленко були надані рекомендації щодо опису електронних бібліографічних ресурсів, розміщених на сайтах бібліотек. У січні 2014 р. бібліотеки-учасниці отримали перелік обов'язкових полей згідно з ДСТУ.

На цей час до корпоративного ресурсу «Метабібліографія Харківщини» були передані описи бібліографічних посібників, підготовлених бібліотеками-учасницями: Наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (описи 43 посібників), Бібліотеки Харківської національної академії міського господарства (2 посібника), Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (53 посібника). Це відомості про бібліографічну продукцію, підготовлену фахівцями означених бібліотек за період 1991 – 2013 рр.: біобібліографічні та тематичні покажчики, віртуальні виставки, бази даних, рекомендаційні списки.

На цей час електронна база «Метабібліографія Харківщини» налічує 157 записів.

Навіть такий невеликий масив записів потребує його якнайбільш повного представлення віддаленому користувачу. На науково-практичному семінарі у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі фахівці ХДНБ ім. В. Г. Короленка розповіли про плани з розробки віртуального путівника до електронної бази «Метабібліографія Харківщини», який допоможе користувачу зорієнтуватися та знайти потрібну інформацію.

Планується розробити віртуальний путівник до електронної бази, який, зберігаючи традиційну методику та використовуючи новітні інформаційні технології, допоможе зорієнтуватися та знайти потрібну інформацію. Путівник – це особливий жанр бібліографічного посібника, завданням якого є орієнтація користувача в основних джерелах інформації.

По суті, путівник планується як звичайний алфавітно-предметний покажчик до бази «Метабібліографія». Його зміст – це перелік основних, провідних та окремих питань, наукових проблем, предметів, явищ, яким присвячені документи бази. У той же час – це пошукові терміни, підказка користувачу, як формулювати запит, щоб знайти повну інформацію за темою. Зміст віртуального путівника буде поширюватися з надходженням нових документів.

При розробці віртуального путівника за основу планується взяти ключові слова та предметні рубрики, які входять до бібліографічного запису. Тому важливо приділяти увагу складанню адекватних предметних рубрик, які найточніше відповідають поняттю про предмет документу. На допомогу цьому процесу повинні бути й ключові слова. Зазвичай у ППП ІРБІС ключові слова формуються з контексту запису, але не завжди заголовок та відомості про видання містять інформацію, яка чітко та повно передає зміст документу.

Можливості використання мультимедійних технологій при створенні віртуального путівника дозволять подавати бібліографічну інформацію у більш виразних формах: унаочнення та гіперпосилання. Користувачу-спеціалісту електронна форма путівника забезпечить найкращі пошукові можливості, початківцю, який не має досвіду бібліографічного пошуку, але прекрасно орієнтується у веб-просторі, путівник допоможе зорієнтуватися в складному матеріалі.

Технологічний аспект проекту передбачає створення метабібліографічних БД на базі програмного забезпечення ІРБІС за принципами корпоративної каталогізації з можливістю генерації різноманітних друкованих та електронних жанрів: списків та покажчиків БР, путівників, оглядів тощо. Крім того, інформація один раз на рік буде передаватися до всеукраїнських центрів метабібліографії – Національної парламентської бібліотеки України та Національної історичної бібліотеки України. Можливості програмного забезпечення ІРБІС дозволяють забезпечити зв'язок між бібліографічним записом та повнотекстовим ресурсом (шляхом заповнення відповідного поля з гіперпосиланням), тим самим формуючи повнотекстовий сегмент електронної краєзнавчої бібліотеки.

Отримані від учасників дані про БД та опис самої метабібліографічної БД можна централізовано передавати для розміщення на сайті «Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» (<http://e-resurs.gov.ua>), що дозволить популяризувати ресурси у національному масштабі та тим самим активізувати їхнє використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазунова, Л. В. Корпоративний ресурс „Метабібліографія Харківщини”: основні підходи до формування та реалізації / Глазунова Л. В., Сосновська Т. О. // Матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф. „Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства”, Львів, 11 – 12 верес. 2013 р. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т „Львів. політехніка”, Наук.-техн. б-ка. — Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. — С. 436–441.

2. Глазунова Л. В. Проект корпоративного ресурсу «Метабібліографія Харківщини»: типологічні, змістові, організаційно-технологічні аспекти / Л. В. Глазунова, Т. О. Сосновська // Короленківські читання 2012. Взаємодія та партнерство бібліотек у регіональному інформаційному просторі : матеріали XV всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 11 жовт. 2012 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г. Короленка. — Харків, 2013. — С. 90–94. — Електрон. аналог: режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/vydav/korolen.2012.pdf>.

3. Промська, О. Л. Розвиток метабібліографії в Україні (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / О. Л. Промська ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2011. – 18 с.